THE ARGUMENTATIVE JUDICIAL DISCOURSE – LINGUISTIC HIGHLIGHTS

Silvia PITIRICIU, Associate Professor, PhD, University of Craiova

Abstract: In the act of justice, the competence of the speaker, i.e. the lawyer, involves knowledge, skills and practical abilities, reasoning, the logic of ideas, a certain legal culture. By verbal and non-verbal language (gestures, facial expression) before the courts, the lawyer attempts to influence the opinions of the judge and jurymen. His argumentative discourse follows several stages and contains elements characterizing legal language, as well as elements belonging to common language. The technicality and accessibility of terms are fundamental and complementary features. At the level of utterances, argumentation means a series of simplifications, changes and reformulations, operations bound by thought and language flexibility, ensuring the lawyer's success while pleading.

Keywords: *argumentation, legal language, utterance, connector, meaning*

1. Introducere

În actul de justiţie, procesul de comunicare în cadrul căruia se formulează şi se transmite dicursul juridic este complex. El presupune o diversitate de competenţe, o adecvare situaţională şi stilistică. Competenţele profesionale includ cunoştinţe de specialitate, dar şi de cultură juridică, de cultură generală, deprinderi şi abilităţi practice profesionale. În oratoria judiciară, avocatul şi discursul său sunt elemente-cheie. În discurs (pledoarie) se observă competenţa lingvistică, socioculturală, enciclopedică,[1] a avocatului. Numit generic *ars dicendi*[2], discursul juridic argumentativ presupune un număr mare de acte de vorbire realizate la intervale distincte, la care participă completul de judecată şi auditoriul.

Ca specie a discursului juridic, pledoaria este un discurs argumentativ, o „expunere orală făcută de avocat în faţa instanţelor judecătoreşti, pentru apărarea cauzei uneia dintre părţile implicate în proces" (NDULR, 1051). Ca expunere liberă[3], pledoaria este un act unic, un discurs direct (*face to face*), şi persuasiv (urmăreşte să convingă auditoriul, să determine o convingere[4]. Avocatul pledează, în mod obişnuit, pentru client, pentru completul de judecată şi pentru auditoriu. Argumentarea este un act prin care avocatul îşi pune în valoare cunoştinţele juridice, tehnice, logica, raţionamentul, demonstraţia, precum şi oratoria. Argumentarea presupune talent intelectual, pentru că în demersul său, avocatul face analiza, sinteza, compararea şi interpretarea faptelor, pentru convingerea auditoriului. Argumentarea vizează „o luare de poziţie", „adeziunea la anumite idei considerate adevărate"[5]. Ideile şi raţionamentele juridice trebuie „să reflecte drumul spre adevărul cauzei şi, implicit, spre

[1] Cf. Rovenţa-Frumuşani, 2005, p. 65.
[2] Cf. Manolescu, 1998, p. 144.
[3] Este cunoscut mai mult caracterul oral al pledoariei; poate fi şi un tip de discurs scris (concluziile scrise depuse de avocat instanţei).
[4] Cf. Manolescu, 1998, p. 115.
[5] Cf. Rovenţa-Frumuşani, 2005, p. 77.

BDD-V535 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:58:54 UTC)

soluţionarea litigiului”[6]. Cunoaşterea legislaţiei şi stabilirea obiectului procesual sunt esenţiale în dosarul cauzei, pentru a identifica punctele forte şi punctele slabe ale adversarului, faptele relevante şi concludente, mijloacele de probaţiune, soluţionarea problemelor de drept[7]. Prin cele susţinute, avocatul trebuie să ofere ceea ce corespunde speţei, naturii procesului, în funcţie de particularităţile sale individuale.

2. Caracteristici

Discursul juridic argumentativ (prin generalizare, *argumentaţia*) este un proces complex, care nu se desfăşoară numai în instanţă. El implică o întreagă muncă în afara sălii de judecată, studiul pe teren pentru adunarea probelor, studiul în bibliotecă, valorificarea întregii competenţe juridice, ştiinţifice şi morale, trecute prin filtrul personalităţii avocatului. Pornind de la *questio facti* şi *questio iuris* (situaţia de fapt şi expunerea problemelor de drept), dezbaterile judiciare se desfăşoară după un tipic. În structura discursului se identifică mai multe etape desemnate prin termeni consacraţi în retorica antică latină şi cunoscuţi în practica judiciară: *exordium, propositio, divisio, narratio, confirmatio, refutatio, digressio, peroratio*[8]. Fiecare etapă, cu caracteristici specifice, are echivalenţi termeni comuni în limba română: *exordiul* sau introducerea, prima parte a discursului, este pregătirea de ordin psihologic, care include prezentarea portretului inculpatului, un expozeu scurt şi clar al tezei care va fi demonstrată, şi care are drept scop trezirea interesului pentru cauză, îndreptarea atenţiei spre cel care vorbeşte; *propunerea* se identifică cu fraza care anunţă succint faptele şi propunerea avocatului, adică expunerea a ceea ce doreşte avocatul să obţină de la instanţă; *diviziunea* sau împărţirea include părţile tratate într-o ordine clară, logică; *naraţiunea* presupune subiectul, expunerea clară, concisă şi credibilă a faptelor; *confirmaţia* este demonstrarea punctului de vedere propriu, prin care sunt susţinute argumentele în favoarea clientului; *refutaţia* sau respingerea presupune combaterea argumentelor adversarului; *digresiunea*, cu rol esenţial în contextul general al pledoariei, trebuie să fie concludentă, să nu plictisească sau să obosească auditoriul; *peroraţia* sau încheierea presupune sintetizarea rezultatelor demonstraţiei şi concluzia. Publicul percepe structura discursului simplificată la patru etape: *introducere*, *subiect*, *argumentare*, *peroraţie*. Rolul esenţial în pledoarie îl are *argumentarea*, bazată pe raţionamente referitoare la situaţia concretă de comunicare. *Argumentarea* este un tip de discurs care trebuie să convingă auditoriul sau interlocutorul de adevărul ori falsul faptelor[9].

3. Terminologie

În pledoarie, avocatul utilizează indiscutabil termeni tehnici. Pentru a fi înţeles şi de către nespecialişti (în cauză, inculpatul pe care îl apără), avocatul trebuie să recurgă la o serie de operaţii de transformare şi de simplificare a conţinutului conceptelor utilizate în discurs. La nivel terminologic, conceptele vehiculate în pledoarie se identifică în general în lucrările lexicografice. Dicţionarele specializate înregistrează o definiţie tehnică a termenilor, cele de uz general, o definiţie accesibilă nespecialiştilor. De exemplu: *recurs* „cale de atac prin care

[6] Cf. Păuneţ, 1975, p. 32, apud Ţiclea, 2010, p. 195.
[7] Cf. Radu-Golea, 2012, p. 33-38.
[8] Cf. Manolescu, 1998, p. 160.
[9] Cf. Malaurie, 2000; Ţiclea, 2010, p. 190.

BDD-V535 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:58:54 UTC)

se cere unei instanţe superioare să verifice legalitatea şi temeinicia unei hotărâri judecătoreşti, nedefinitive, în vederea anulării şi modificării ei" (definiţie tehnică)[10], cf. „cerere în vederea anulării unei hotărâri judecătoreşti" (definiţie simplificată)[11]; *speţă* „pricină concretă supusă spre rezolvare unui organ de jurisdicţie" (definiţie tehnică)[12], cf. „cauză", „pricină"(definiţie prin sinonimie)[13]; *făptuitor* „persoană care a săvârşit nemijlocit o faptă prevăzută de legea penală sub forma tentativei sau a infracţiunii consumate şi împotriva căreia nu a început urmărirea penală, moment din care acesta devine învinuit"(definiţie tehnică)[14], cf. „făptaş" (definiţie prin sinonimie)[15]. Definiţiile termenilor juridici lasă să se observe caracterul compozit[16] al discursului juridic, în care elemente ale limbajului specializat se îmbină cu cele ale limbii comune.

Limbajul pledoariilor include o varietate de elemente. În limba română, aceştia sunt termeni neologici, de origine latino-romanică, precum *abjudecare*, *alibi*, *cauţiune*, *clauză*, *curator*, *tutelă* (substantive); *a abroga*, *a admite*, *a contesta*, *a recuza* (verbe); termeni cu circulaţie în limba comună sau proveniţi din limbajul popular, dar specializaţi ulterior pentru domeniul juridic, prin mutaţii semantice: *circumstanţă*, *dobândire*, *repararea* (*pagubei*). Terminologia juridică trebuie să fie precisă şi unitară, dar şi accesibilă, mai cu seamă, auditoriului. Din perspectiva tehnicii judiciare, tehnicitatea şi accesibilitatea termenilor[17] sunt fundamentale şi complementare. De aceea, termenii specializaţi, pot fi înlocuiţi de avocat în discuţia cu clientul său, prin lexeme sau sintagme sinonime din lexicul general, comun. De exemplu: *dol* = viclenie, *fraudă* = înşelăciune, *justiţiabil* = client, *intimat* = citat într-un proces în calitate de pârât, a *exonera* = a scuti pe cineva de o datorie sau o obligaţie, *filiaţie* = legătură de rudenie, *petent* = petiţionar, *justiţiabil* = client ş.a. La fel, şi în situaţia unităţilor perifrastice, care au intrat în jargonul avocaţilor: *a exercita calea de atac* = a reexamina o hotărâre judecătorească (ce nu satisface una dintre părţi), *a pari* = la fel, *actio civilis* = acţiune civilă, *error facti* = eroare de fapt, *divortium bona gratia* = divorţ prin bună înţelegere, *fraus creditorum* = înşelarea creditorilor, *a fortiori* = cu atât mai mult, *actio in rem* = acţiune cu privire la un bun, *locus delicti commissi* = locul comiterii infracţiunii etc.[18] Avocatul utilizează termeni uzuali, accesibili din perspectiva intereselor practice ale cetăţeanului.

3. Elemente de pragmalingvistică

Pledoaria presupune susţinerea discursului explicativ ori descriptiv al avocatului în faţa instanţelor, nu înainte de a reflecta asupra celor spuse, de a ordona datele şi mai ales, argumentele. Avocatul trebuie să aibă capacitatea de a construi, de a inventa, de a se adapta la situaţiile create, prin presupoziţii, să folosească *argumentum a fortiori* (dintr-un motiv mai puternic, cu atât mai mult), *argumentum ad judicium* (bazat pe judecata asupra naturii

[10] http://www.rubinian.com/dictionar
[11] DEXI, 1648.
[12] http://www.rubinian.com/dictionar
[13] http://www.rubinian.com/dictionar
[14] http://www.rubinian.com/dictionar
[15] DEXI, 717.
[16] Cf. Sourioux, Lerat, 1975, p. 9.
[17] Cornu, 2005, p. 59.
[18] Pentru expresiile latine, a se vedea Săuleanu, Rădulețu, 2007.

BDD-V535 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:58:54 UTC)

lucrurilor), argumente deductive, care presupun implicaţia logică, relaţia cauză-efect. Enunţurile sunt importante prin mesajul transmis. Ordinea în care frazele se succed trebuie să corespundă succesiunii ideilor[19]. În discursul avocatului, se disting mai multe tipuri de enunţuri: *verdictive*, (recunoscute prin formula *apreciez că...*), *exercitive* (*solicit audierea...*), *comisive* (*mă angajez să...*), *comportative* (*ne cerem scuze...*)[20] şi o anumită strategie argumentativă. Legăturile pragmatice de tip argumentativ sunt marcate prin diferiţi conectori: cauzali, de susţinere a argumentelor ori de respingere a contraargumentelor (conjuncţiile *întrucât*, *fiindcă*, *deoarece*, adverbul *cum* devenit conjuncţie prin conversiune, locuţiunile conjuncţionale *pentru că*, *din cauză că*, *din pricină că*); concesivi, de rezervă sau dezacord faţă de argumentele interlocutorului (conjuncţia *deşi*, locuţiunile conjuncţionale *chiar dacă*, *chiar să*, *şi dacă*, *măcar dacă*, *măcar să*); adversativi, care marchează contradicţia argumentativă (conjuncţiile *dar*, *iar*, *însă*, *ci*, locuţiunea conjuncţională *numai că*), explicativi (adverbul *adică*, *anume*), de precizare (adverbele *tocmai*, *chiar*, locuţiunea adverbială *cel puţin*), concluzivi (conjuncţiile *deci*, *aşadar*, locuţiunile conjuncţionale *prin urmare*, *în conclzie*) etc. Verbe precum *vedeţi*, *ştiţi*, *aşteptaţi* sunt specifice pledoariilor.

În fiecare etapă a discursului, termenii utilizaţi trebuie să fie adecvaţi situaţiilor şi evenimentelor, condiţiilor de comunicare[21].

Expresivitatea în discurs este la fel de importantă precum claritatea frazelor. Utilizarea unor figuri de stil, în special *metafora in praesentia* sau *in absentia*, metonimia, utilizarea unor figuri de gândire, nu este străină niciunui avocat. Anadiploza, anafora, brahilogia (prin maxime şi proverbe), butadele, eufemismul, aluzia, ironia, antiteza faptelor, interogaţia retorică condensează sentimente puternice şi stimulează curiozitatea auditoriului, îndeamnă la reflecţie; supoziţiile, intenţiile au rolul de a produce un efect asupra interlocutorului, contribuie la realizarea unui discurs persuasiv.

4. Concluzii

Avocatul trebuie să respecte rigoarea ştiinţifică în argumentare, să uzeze în faţa instanţei de terminologia adecvată situaţiei de comunicare: termeni specializaţi, chiar ultraspecializaţi şi, în raport cu clientul său, un lexic comun, uzual. Reformulările sunt necesare pentru a se face înţeles de către nespecialişti (clientul, publicul). Competenţa profesională a avocatului presupune flexibilitate în gândire şi în limbaj, prezenţă de spirit în sesizarea elementelor care trebuie evidenţiate, un discurs clar, legat, eficient pentru atingerea scopului, acela de a convinge completul de judecată de adevărul celor susţinute.

Bibliografie

Austin, John, *How to Do Things with Words*, London, Oxford University Press, 1976.
Cornu, Gérard, *Linguistique juridique*, Paris, Montchrestien, 2005.

[19] Pentru sintaxa textului juridic, a se vedea şi Topală, 2004.
[20] Cf. Austin, 1976, p. 40.
[21] A se vedea Stoichiţoiu Ichim, 2006.

BDD-V535 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:58:54 UTC)

Dima, Eugenia (coord.), *Dicţionar explicativ ilustrat al limbii române* (DEXI), Chişinău, Editura Arc, Editura Gunivas, 2007.
Malaurie, Philippe, *Anthologie de la pensée juridique*, Édition Cujas, 2000.
Manolescu, Mircea, *Arta avocatului. Şapte prelegeri*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1998.
Oprea, Ioan, Panfil, Carmen Gabriela, Radu, Rodica, Zăstroiu, Victoria, *Noul dicţionar universal al limbii române* (NDULR), Bucureşti, Chişinău, Editura Litera Internaţional, 2006.
Radu-Golea, Cristina, *The Grammar of argumentation in legal discourse*, in vol. *Terminologie: textes, discours et accès aux saviors spécialisés*, GLAT, Genova, 2012, p. 33-38.
Rovenţa-Frumuşani, Daniela, *Analiza discursului. Ipoteze şi ipostaze*, Buicureşti, Editura Tritonic, 2005.
Săuleanu, Lucian, Răduleţu, Sebastian, *Dicţionar de expresii juridice latine*, Bucureşti, Editura C.H. Beck, 2007.
Sourioux, Jean-Louis, Lerat, Pierre, *Le langage du droit*, Paris, Presses Universitaires de France, 1975.
Stoichiţoiu Ichim, Adriana, *Semiotica discursului juridic*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2006.
Topală, Dragoş Vlad, *Sintaxa propoziţiilor subordonate din codurile juridice de la 1863-1865*, Craiova, Editura Universitaria, 2004.
Ţiclea, Alexandru, *Retorica*, Bucureşti, Universul Juridic, 2010.
*** *Dicţionar juridic*, http://www.rubinian.com/dictionar

BDD-V535 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:58:54 UTC)